

Tietomallin ylläpitoon ja koodiluetteloihin liittyvä toimintamalli

Harmonisoidut maakuntakaavat e-palveluiksi (HAME)

VSL/SYKE 21.12.2016 > muokattu asiantuntijatyöpajan keskustelun perusteella 15.3.2017, päivitetty 19.12.2018

1. Ylläpito ja muutostarpeiden käsittely

a) File geodatabase

- HAME.gdb-tietokantapohja on ladattavissa hankkeen ajan HAME-hankesivuilta ja hankkeen jälkeen ymparisto.fi-sivustolta hankkeen muun tulosmateriaalin joukosta
  - o liitot voivat ottaa omaan käyttöönsä
  - o liitot voivat tarvittaessa lisätä tietokantapohjaan uusia sarakkeita/kenttiä, mutta he eivät saa tehdä muutoksia olemassa oleviin yhteisiin sarakkeisiin/kenttiin, vaan yhteiset muutokset tehdään yhteisesti sovitulla tavalla
- muutostarpeiden käsittely
  - o muutokset ja lisäykset, jotka kannattaa päivittää yhteiseen tietokantapohjaan
  - o esim. yhteisten sarakkeiden muokkaukset/lisäykset
    - muutostarpeiden ensisijaisena viestintäkanavana toimii sähköposti
      - liittojen paikkatietoihmisillä sekä HAME-asiantuntijaryhmällä on käytössään oma sähköpostilista
      - muutostarpeet priorisoidaan sähköpostin ja mahdollisten Skype-kokousten avulla
    - OneDrive
      - tietokantapohjaan liittyvät muokkaukset tehdään ensin testiversioon, joka sijaitsee OneDrivessa
      - testauksen jälkeen tietokantapohja siirretään ymparisto.fi-sivustolle yleiseen jakoon
    - muutostarpeet/-ehdotukset kerätään esimerkiksi Excel-taulukkoon, johon dokumentoidaan keneltä muutostarve on tullut, milloin, kuka on sen käsitellyt ja mitä sekä milloin asialle tehtiin jotain
      - Excel-taulukko on kaikkien nähtävillä OneDrivessa
      - ainakin asiantuntijaryhmään kuuluvilla henkilöillä on oikeus kirjata taulukkoon muutostarpeita
    - mahdolliset muutokset tietokantapohjaan tekee vastuutaho
      - o Varsinais-Suomen liitto Lounaispaikan INSPIRE-ylläpitosopimuksella + Uudenmaan liitolta ja Pirkanmaan liitolta jokin pieni maksu
  - o muutokset tehdään tietokantapohjaan + dokumentaatioon (ohje) ja päivitetään ladattavaksi ymparisto.fi-sivustolle aina tarvittaessa

- päivityksen vastuutahona SYKE hankkeen ajan, hankkeen jälkeen yhteisesti sovittu vastuutaho
- päivitetään UML-malli tarvittaessa (Enterprise Architect)
  - SYKE päivittää hankkeen ajan, hankkeen jälkeen sovittava vastuutaho

b) Koodiluettelot

- tietokantapohja sisältää useita pakollisia ja valinnaisia koodiluetteloita, joista osa tulee määrättyinä EU-tasolta
  - näiden ajantasaisuus on tarkistettava jos tulee muutoksia INSPIREn Maankäyttö-temaan liittyviin teknisiin ohjeisiin ja toimeenpanosäätöihin
  - mikäli muutoksia tulee koodiluetteloihin joita hyödynnetään tietokantapohjassa, päivitetään ne domainit sisältävään Excel-taulukkoon, jonka jälkeen ne päivitetään 'Table to Domain' -toiminnalla itse tietokantapohjaan
  - domainit (arvojoukot) sisältävä Excel-taulukko ylläpidon vastuuhenkilöllä, ei yleisessä jaossa
  - oletuksena on, että Maanmittauslaitoksen Paikkatietokeskuksen Paikkatietoinfrastruktuurin palvelut -osasto tiedottaa muutoksista nimetyille INSPIRE-tiedontuottajille
- pakollinen perustettava koodiluettelo
  - [kaavan tyyppi -koodiluettelo](#) tulisi laatia Suomen kaavatasojen osalta. HAME-hankkeessa on laadittu seuraava ehdotus maakuntakaavan osalta:

Arvo	Nimi_suomi	Määritelmä_suomi	Namn_svenska	Definition_svenska
kokonaisuusmaakuntakaava	kokonaisuusmaakuntakaava	Koko maakunnan aluetta koskeva kaava.	helhetslandskapsplan	Plan som berör hela landskapet.
osa-aluemaakuntakaava	osa-aluemaakuntakaava	Maakunnan osa-alueita koskeva kaava.	delområdeslandskapsplan	Plan som berör ett delområde i landskapet.
vaihemaakuntakaava	vaihemaakuntakaava	Koko maakuntaa tai sen osa-alueita koskeva rajattu teemoja käsittelevä maakuntakaava.	etapplandskapsplan	Landskapsplan som berör hela landskapet eller dess delområde och behandlar begränsade teman.

- HAME-hankkeen projektiryhmän, asiantuntijaryhmän ja ohjausryhmän hyväksymä ehdotus kaavatyypin -koodiluetteloiksi viedään INSPIRE-sihteeristön toimesta MML:n ylläpitämään kansallisen koodiluettelopalveluun, jolloin itse koodiluettelo ja yksittäiset koodiarvot saavat pysyvät URL-tunnisteet.
  - mikäli kaavan tyyppi -koodiluetteloon tarvitsee tehdä muutoksia, niistä tulisi käydä keskustelua ja päättää YM:n ja maakuntien liittojen kanssa. Keskustelun yhteydessä sovitaan myös siitä mikä maakunnan liitto on yhteydessä MML:n INSPIRE-sihteeristöön muutosten päivittämiseksi.
  - on sovittava käytetäänkö samaa vai erillistä koodiluetteloita kuntien kaavojen osalta ja sen pohjalta mietittävä ylläpito
- valinnaiset perustettavat koodiluettelot
  - INSPIRE-direktiivi ei vaadi näiden perustamista, mutta niiden perustaminen mahdollistaa kansallisten koodiluettelojen käyttöä esimerkiksi INSPIRE-tietotuotteissa, jolloin niistä saatu kansallinen hyöty on potentiaalisesti paljon suurempi

- kansallinen koodiluettelo kaavamerkintäasetuksen mukaisista kaavamerkinnöistä
  - ei laadittu osana HAME-hanketta
  - jatkotoimenpiteenä mietittävä onko tarve perustaa yksi tai useampi (mikäli noudatetaan INSPIREN jakoa: aluevaraukset omassa HILUCS-koodiluettelossa, täydentävät merkinnät omassa HSRCL-koodiluettelossa), linkittää ne vastaaviin INSPIRE-koodiluetteloihin ja mahdollisesti sisällyttää ko. koodiluetteloon liittojen (ja kuntien) itse kehitettyjä tai jatkojalostettuja kaavamerkintöjä
  - mikäli laaditaan, tulee sen ylläpitomenettelyistä sopia erikseen

c) Domainit

- tietokantapohjan / file geotietokannan sisältämien domainien ylläpito ja hallinta Excel-taulukon ja ArcMapin 'Table to Domain' -työkalun avulla
- domainit sisältävä Excel-taulukko ylläpidon vastuuhenkilöllä, ei yleisessä jaossa
  - domain-taulukon keskitetty ylläpito, vastuu tietokantapohjan ylläpitäjällä, koska ovat kiinteä osa file geotietokannaa
  - sama toimintamalli muutostarpeiden käsittelyyn kuin file geotietokannaa koskevissa muokkauksissakin

d) Vastaavuustaulukot

- HAME-hankkeessa on laadittu vastaavuustaulukot kansallisesti käytettyjen YM:n kaavamerkintäasetuksen mukaisten kaavamerkintöjen ja EU-tason INSPIRE-luokitusten (HILUCS- ja HSRCL-koodiluetteloiden arvojen) välille
- taulukot Excel-muodossa hankkeen tulosten jakelusivulla ladattavana
- taulukkojen ylläpito
  - tarvittaessa kerätään muutostarpeet OneDriven kautta ja muutoksista sovitaan yhteisesti
  - muokatut vastaavuustaulukot päivitetään ymparisto.fi-sivulle ladattavaksi aina tarvittaessa
    - päivityksen vastuutahona SYKE

2. HAME-hankkeen suositukset hankkeessa laadittujen tuotosten ylläpidolle

Osana HAME-hanketta maakuntien liitot ovat laatineet yhteisen tietokantapohjan maakuntakaava-aineiston tuotantoa varten. Tietokantapohjaan on vietävissä maakuntakaavojen paikkatietokohteet sekä niihin liittyvät merkinnät, määräykset ja kaavaan liittyvät asiakirjat digitaalisessa muodossa. HAME-hankkeessa maakuntien liitot ovat luoneet ratkaisuja, joiden avulla maakuntakaavat voi julkaista ja visualisoida yhtenäisellä tavalla. Maakuntien liittojen tueksi on HAME-hankkeessa tuotettu HAME-työkalu (ArcGIS Add-In) tukemaan maakuntakaavojen laadintaa ja vientiä yhtenäiseen tietokantapohjaan sekä julkaisu-ympäristö (GeoServer) ja tietokantarakenne (PostGIS), joita hyödyntäen maakuntien liitot voivat julkaista rajapintapalveluja maakuntakaavoistaan. Yhteistyössä Paikkatietoalustan kanssa on PTA-laatuvahtia täydennetty työkalulla, jonka avulla HAME-tietokantaan vietyjen maakuntakaavojen sisältöä ja geometriaa voidaan validoida, mikä osaltaan auttaa maakuntien liittoja aineistojensa virheiden löytämisessä ja laadun parantamisessa. HAME-hanke on pyrkinyt laatimaan tarvittavaa ohjeistusta ja järjestämään tarvittavaa koulutusta tuotosten käyttöönoton tueksi. Kansallisen yhteistyön tuloksena on myös edistetty INSPIRE-direktiivin velvoitteita maakuntakaava-aineistojen osalta. HAME-hankkeessa käytetty toimintamalli projektin läpiviemiseksi voi käyttää mallina muissakin hankkeissa – yhteistyöhön

pohjautuneeseen hankkeeseen ovat osallistuneet maakuntien liitot, SYKE sekä Maanmittauslaitos ja hankkeen ovat rahoittaneet suurimmaksi osaksi ympäristöministeriö ja maakuntien liitot itse.

Hanke on pitkin matkaa laatinut ehdotusta HAME-tuotosten ylläpidosta huolehtimisesta. HAME-hanke ehdottaakin, että Lounaispaikan INSPIRE-sopimukset voitaisiin laajentaa jatkossa kattamaan myös HAME-hankkeen tuotoksia. Nykyisellään Varsinais-Suomen liiton osana toimivan Lounais-Suomen Paikkatietokeskus Lounaispaikan INSPIRE-ylläpitosopimus kattaa 16 liiton INSPIRE-velvoitteiden hoitamisen, kuten WMS-palvelujen julkaisun, metatietojen laadinnan ja INSPIREn mukaisen tiedostolatauspalvelun (ATOM) ylläpidon. Ylläpito ei vielä kata HAME-tietokantaan vietyjä aineistoja ja rajapintapalveluja, eikä muita HAME-tuotoksia, kuten HAME-työkalua, tietokantapohjaa ja visualisointeja.

Hanke ehdottaa, että päivitetyn INSPIRE-sopimuksen tulisi kattaa kaikki 18 maakunnan liittoa ns. HAME-tuotosten ylläpidon osalta. Sopimuksen tulisi myös sisältää koordinoituvastuu jatkokehitystarpeiden kartoittamiseksi. Koska tuotosten määrä on laaja, HAME-projektiryhmä arvioi, että tarvittavat resurssit ovat noin kaksinkertaiset aikaisempaan sopimukseen verrattuna niiden liittojen osalta, joilla sopimus kattaa kaikkien nykyisten INSPIRE-velvoitteiden hoitamisen. Ylläpitokustannusten pienentämiseksi tulisi sopimuksen uusimisessa myös miettiä voidaanko joitain vanhan sopimuksen osioita korvata kokonaan HAME-tuotosten jakelulla.